

Володимир
Даниленко

ЛЮДИНА ГРОМІВ

[Електронна бібліотека української літератури](#)

Володимир Даниленко, „Людина громів,” 2004.

Набір: Володимир Даниленко.

Електронне форматування: Максим Тарнавський

Друковане видання: Володимир Даниленко, „Людина громів”, *Кур'єр Кривбасу*, 2006, березень, ч. 196, стор. 69–75.

Цей твір поміщено в електронній бібліотеці за дозволом автора.

Людина громів*

За Скоморохами вдарив грім, у спалахах блискавки зашуміли дерева. Великі краплини, мов батоги, вперішили по спині Олесья Приходька. Він одягнув на голову нейлонового ворочка, зав'язав шворки, затягнув під шию в куртці замка і відчайдушно замахав рукою до автомобіля, що вискочив з-за моста. Автомобіль проскочив, не зупиняючись. Раптово стемніло. Траса була порожньою.

Відколи померла Наталка, він їздить у Скоморохи до іншої жінки. З Аллою зійшовся, коли вона проходила практику в їхній сільській школі. Це було як нагле засліплення, як хвороба. Її шттовхнули на нього в переповненому автобусі. Молода жінка не втрималась і впала грудьми на Олесья. Він відчув, як по ньому пройшов її струм, як черкнули об нього її груди і на обличчі розлилась фарба. І вони відразу заговорили. Він розумів, що не має права на цей зв'язок. У нього був дорослий син і дружина, з якою прожив двадцять один рік.

Він був у тому віці, коли чоловік раптом помічає, що його ровесниці вже починають старіти, а молоді жінки, на яких звертає увагу, годяться йому в доньки. Добре доглянутий сорокалітній чоловік за інерцією вважає, що йому тридцять і не може змиритись зі своїм справжнім віком, тому заводить собі жінок, які намагаються використати його досвід і зв'язки. Тож він пірнув з головою в нове захоплення, не зважаючи на всі наслідки, які тягне за собою подружня зрада. Підстерігав її в автомобілі після школи, вони їхали в місто або в Туровецький ліс, де кохалися в густій сосновій посадці, а потім тихо сиділи, притулившись одне до одного і вслухались у шум дерев і стукіт дятла.

Скандал стався через три місяці їхнього зв'язку, коли в Алли закінчилась сільська практика і хтось побачив у місті, як вони цілувались у парку на пішохідному мосту. Олесь Приходько міг відповісти, що це вигадки сільських балакунів, але не став приховувати своїх почуттів і сказав усе, як було. Конфлікт цей тлів десь із півроку. Він геть втратив голову і збирався розлучатись. Та якось йому приснився сон, ніби якийсь світлий чоловік уві сні сказав: "Піди до сивої жінки, що живе за мостом і послухай, що вона тобі скаже". Олесь дізнався, що в Житомирі, на Мальованці, є сива жінка, що скидає на картах і все говорить, як у воду дивиться. У лабіринті приватних поселень він знайшов двохповерховий дім під металочерепицею, обшитий вагонкою, і натиснула кнопку.

– Ви до кого? – запитали його.

Він сказав у домофон, чому прийшов, і двері автоматично відчинились. Назустріч йому вийшла сива жінка років п'ятдесяти, провела в невелику кімнату, всадила за столом, заставленим іконами й церковними книжками. На столі стояли свічки й лежала колода карт. Приходько простягнув їй фотографії обох жінок – дружини й коханки. Ворожка скинула на карти і сказала, що йому пороблено жінкою.

– Тобі підлито, бачиш? – показала на малюнок, на якому сидів чоловік із келихом, а жіноча рука щось йому доливала.

– Якщо кинеш цю жінку, – ткнула пальцем на знімок Наталки, – то загинеш. Подивись, – показала на карту, на якій закоханий чоловік із засліпленим обличчям стояв на краю прірви. Його нога вже от-от мала зробити крок зі скелі, а маленький білий собачка гавканням намагався його спинити. – Собачка – це друг, – пояснила ворожка. – А зараз

дивись, – показала заросле шерстю чудовисько з кігтистими й чіпкими ногами, що стояло між голим чоловіком і жінкою. – Цей знак вказує, що тобі пороблено на муки. Тобі треба відробити, інакше будеш мучитись. В тебе є гроші?

– Скільки? – запитав він.

– П'ятсот гривень.

– З собою стільки немає, – відповів їй.

Вона загасила свічку і гидливо, наче обмацувала чужі простирадла, а не його душу, відповіла:

– Бери гроші і приїжджай. Тоді розвидниться світ і справи в тебе підуть добре. Ти народився в сорочці, але не кидай свою жінку, бо впадеш у прірву. А ця жінка, – показала на знімок Алли, – тебе не любить. Вона тобою користується, як виделкою. Вона не для сім'ї, бо пізнала смак гріха і вже не зупиниться. Ця жінка випалює чоловікам душі, бо не може переступити через свою природу, її душа темна і зла. Ти можеш до мене не повертатись. Думаєш, що хочу з тебе взяти гроші? Але якщо втратиш свою дружину, то після цього довго не протягнеш. У кожного чоловіка своя дорога: в одного – війна, в другого – церква, в третього – мандри. А твоя дорога показує, що маєш доглядіти до старості цю жінку, – показала знімок Наталки. – Якщо з нею щось станеться, твоя дорога обірветься.

Та Олесь вже не міг кинути Аллу. Його тримали запах її тіла, шал, з яким вона йому віддавалась, гострота відчуттів від здорової темпераментної жінки. Йому було приємно володіти набагато молодшою жінкою.

На початку червня він заявив, що подає на розлучення і починає життя спочатку з молодою жінкою. Його дорослого сина наче хто вдарив, а Наталка зустріла звістку мовчанкою. Лише по тому, як зблідли її пальці, якими вона стискувала спинку стільця, стоячи навпроти нього, він зрозумів, чого коштував їй цей спокій. Краще б вона кричала, рвала на ньому сорочку чи плакала. Та дружина мовчки поставила вечерю на важкий дерев'яний стіл із гранчастими ніжками, і вони безмовно сиділи, дивлячись, як парувє варена картопля, до якої ніхто не доторкнувся.

Як стемніло, вона постелила ліжко і довго ходила по хаті, не знаючи, що робити. А коли в кімнаті сина погасло світло, клацнула вимикачем і світляною доріжкою пішла до нього, залита місячним сріблом. Жінка лягла скраю ліжка, і вони тихо лежали, слухаючи, як під піччю цвірчить цвіркун. У мерехтливому нічному світлі від дерев хиталися гливі тіні. І тоді у важкій тиші зашемерали його слова:

– Так дивно... Ми з тобою двадцять один рік будували свій дім, а сьогодні він за один вечір розсипався, і зараз ми переживаємо нашу останню ніч. Завтра я йду від тебе, залишу все, що нажив за вік. Наші стосунки вичерпались і далі кожен має йти своєю дорогою.

Вони дивились у темряву і від місячного сяйва їхні очі тьмяно блищали.

– Річ не в тім, що ти любиш іншу жінку, а мене – ні, – зашепотіла вона. – За багато років ти звик до мене, а це інша жінка і почуття до неї гостріші. Але ти поживеш з нею, почуття притупляться і знову будеш хотіти іншої. Це переживають усі. Тільки одні себе стримують, бо не хочуть переступати моральних принципів, а другі переступають. Ти через них переступив, а я – ні. Все дуже просто і не варто ставитися до свого захоплення як до чогось незвичайного. Є речі, сильніші за інстинкт продовження роду, – це закони долі, які порушувати не можна, бо впадеш у яму, з якої ніколи не виберешся. Тоді втратиш себе і будеш мучитись сам і мучити жінок, які зустрінуться на твоєму шляху, аби на старості залишитись самотнім і нещасним.

– Ти говориш, наче скидаєш на карти. Я був у ворожки і вона казала мені те саме.

– Чому ти шукаєш ворожок? Хочеш, аби вони вирішили те, що мусиш зробити сам?

Він не відповів, тільки зітхнув і подививсь у залите місячним сяйвом вікно.

– Якщо чоловік віддає себе іншій, – зашепотіла вона, – його дружина починає товстіти й поганіти.

– Тільки не ти, – відповів він. – Ти гарна і ще можеш знайти собі іншого чоловіка.

– Але мені не потрібний інший, мені потрібний ти, – стримуючи дрижання в голосі, прошепотіла вона й відвернулась.

І по тому, як затулила обличчя руками жінка, чоловік зрозумів, що вона плаче. Мовчки лежали серед важкої тиші, яку підточував хатній цвіркун, і під його заколисливе цвірчання він заснув.

Крізь дрімоту фіалкового світання почув, як тихо встала з ліжка і вийшла жінка, як скрипнули підлога і хатні двері. А потім усе замовкло.

Наталку він знайшов уранці на горищі повішеною на бантині. Низько над землею пливли повстані хмари. Десь далеко вив собака, повискувала кринична корба, і через дорогу, наче повні відра печалі, пронесла воду сусідка.

Після смерті дружини він не зміг жити у Волиці, залишив сину дім, господарство, автомобіль і виїхав до брата в Білорівні, звідки навідувався до Алли, знімав готель, забирав її на ніч, а через кілька днів знову їхав у Білорівні. І так пройшов рік після смерті Наталки. Тепер він вже зможе одружитися. Сьогодні гостював в Алли у Скоморохах, а оце їде провідати сина. Незабаром він зніме в місті помешкання, забере молоду жінку і побудує дім.

Олесь Приходько стояв у тонкій нейлоновій куртці під дощем і його пошматоване серце розривалося від радості і печалі. Він уже не мав надії зупинити попутку, аж тут із-за моста вигулькнув автомобіль і зупинився в хмарі водяних бризок.

– До Волиці доведете? – гукнув у прочинене автомобільне вікно.

– Тільки до Тулина, – відповів водій.

Він з відчаєм подививсь на порожню трасу, на густий дощ, на свій промоклий одяг.

– Давайте хоч до Тулина, – махнув рукою. – А там якось доберусь.

Він сів біля водія й відчув, як зачавкали туфлі й до тіла прилипили промоклі джинси. Машина рвонула з місця, важко зашкребли по склу двірники, голосно розколов небо грім і в спалахах блискавки освітілись похмурі дерева.

– Он як гримить, – обіззався водій. – Знову Ілля виїхав.

– Хто, ви кажете?..

– А ти що – нетутешній? – дістав з бардачка цигарку водій, черкнув запальничкою, затягнувся.

– Я з Волиці, але останній рік жив у Білорівні.

– Бач, який обходисвіт, а не знаєш, що тут робиться, – пустив носом дим водій. – Ілля – це чоловік, що таких, як ти, у дощ підбирає.

– Це що, страшна казка для поганих хлопців?..

– Може, й так, – затягнувся водій і на його цигарці зажарів тютюн. – У грозу на цій дорозі з’являється людина громів. Може, це й вигадка, та якщо всі брешуть, то і я з ними. Але послухай, бо тобі ще добирається до Волиці, – подивився крізь стіну дощу, ніби там мав хтось з’явитися, і прокуреним голосом сказав. – У Старому Солотвині жив хлопчик, якого все життя переслідували блискавки. Звали його Ілля. Коли йому було сім років, він сидів на кухні й дивився, як за вікном ішов дощ. Коли заgrimіло, він побачив вогняну

диню, яка розкололась на три вогняні клубки. Один запалив сусідню хату, другий зніс комина в іншому дворі, а третій десь пропав. “Мабуть, я їй сподобався і вона хоче до мене”, – подумав хлопчик. Він сидів, зачарований блискавкою, аж у їхній печі загуло і на кухні наче хтось з’явився. Хлопчик відчув це до того, як із комина вилетів вогняний клубок, що пробіг по долівці й вилетів у прочинене вікно. Його штовхнуло й по тілу розсипались тоненькі голочки. Після цього випадку, як тільки починало гриміти, біля Іллі з’являлася блискавка.

Якось він з матір’ю йшов полем, аж тут ударив грім.

– Тікаймо! – закричав Ілля і шарпнув матір за руку.

Та вона зупинила, сховала його під плаща, з якого визирав тільки хлопчиків картуз, об який перешищ дощ, наче об шапку гриба. За кілька кроків від них вдарила блискавка, і враз калюжа висохла, і земля стала сухою. Якби він побіг, то блискавка вдарила б у те місце, куди мав ступити хлопчик.

Одного разу він грався з хлопцями у квача, коли з’явилася вогняна куля, що летіла, наближаючись до них.

– Тікаймо! – злякано гукнув він.

Якраз проїжджав дядько на возі.

– Сідайте, хлопці, доведу до села! – гукнув їм. – Бачите, як гримить!

Але старший хлопчик чомусь їх стримав. Дядько вйокнув і погнав коні. Аж бачать, над ними зависла блискавка, розвернулась і полетіла за дядьком, що озирнувся і почав несамовито вйокати і шльогати батогом коней. Він стояв на возі, злякано кричав і гнав підводу, а віз голосно торохтів, підскакуючи на вибоїнах. А тоді блискавка вдарила в дядька, голосно загримів грім, дядько упав у віз, і оскаженілі коні полетіли полем до села.

Отак ріс Ілля, а за ним полювали блискавки. Та згодом він навчився від них рятуватись і носив парасолю з дерев’яною ручкою і довгою шпичкою, до якої кріпився дріт, що тягнувся за ним хвостом.

– Мамо, – запитав він, – а чому за мною по п’ятах ходить грім?

– Це не грім, – перехрестилась мама. – Це кара господня.

– Мабуть, він хоче мене з собою забрать? – запитав хлопчик.

Та, певно, його захищала якась сила, бо коли вже став хлопцем і їхав на мотоциклі до дівчат, йому в каску вдарила блискавка. Розряд пройшов через голову і вийшов з грудей. У касці була дірка, наче хто прокрутив свердлом, а на грудях запеклася кров. Від удару блискавки він упав з мотоцикла і втратив свідомість. Та позаду їхала вантажівка, водій якої завіз його в лікарню і його врятували.

Після того мати завезла Іллю в Печерську Лавру і все наче хто рукою забрав. Він подорослішав, у нього став густий бас, а що мав від природи добрий музичний слух, то в університеті на нього звернув увагу диригент Олександр Вацек, і хлопця забрали до капели “Орея”. В той час “Орея” була законодавцем мод у мистецтві хорového співу. Коли маленький і рвучкий Вацек диригував, усім здавалося, що він чаклував із голосами небесних сфер. Диригент зібрав унікальну колекцію голосів і сам володів неабияким магнетизмом. Частину хористів Вацек міг поставити за дверима концертної зали, і коли капела замовкала, з-за дверей, ніби з потойбіччя, лунав спів. Та найбільшим успіхом користувався номер, коли Вацек посилав Іллю на балкон і в кульмінації співу замовкали альти й сопрано, і напружену тишу зали затоплював його джмелиний бас. Це були золоті часи Іллі. В усіх містах світу шаленіли від “Ореї”, наче від хору ангелів.

І ось у розпал їхнього успіху Олександр Вацек запропонували диригувати капелю в Празі. Не знаю, що зіграло у цьому роль, конфлікт із міським головою чи гроші, але після від'їзду Вацека в “Ореї” почалися проблеми. Згорнулася гастрольна діяльність, капелю почали покидати хористи. Разом з іншими з капели пішов Ілля. Та коли Вацек повернувся з Праги і знову зібрав “Орею”, Ілля закінчив університет, зайнявся комерцією і співати вже не захотів. І скільки диригент його не просив, влада грошей, яку відчув хлопець, не дозволяла йому дивитись на спів у капелі як на гідне чоловіка заняття.

Та після цього з ним трапився випадок, що мав би його насторожити. У пік його комерційного успіху під час грози Іллю вдарила в сережку блискавка. Як він залишився живий, ні він, ні його близькі так і не зрозуміли. Під час грози він стояв біля залізного кіоска на Великій Бердичівській. А що мав у лівому вусі срібну сережку, блискавка потрапила саме в неї, а потім у землю біля його ніг. Попавши у хвилі струму, що розходились по землі, відчув біль в усьому тілі, аж запекли підошви ніг. Певно, це було якесь серйозне попередження, що в його житті відбувається щось не те. Та замість того, щоб розібратись у собі, із страху перед блискавками він знову почав їх остерігатися. Під час грози намагався сховатись у приміщення, не стояти під залізними навісами й коло металевих кіосків, а вдома вимикав світло, витягував із розеток усі прилади, зачиняв вікна і ні з ким не розмовляв по телефону, остерігаючись, щоб у слухавку не влетіла блискавка. А коли приїжджав до матері в Старий Солотвин, затуляв у комині люшкою дірку, через яку колись у хату залітала блискавка. І так само завбачливо поводивсь у лісі. Щойно починалася гроза, шукав вербу або клена, які обходять блискавки, і ніколи не ховався під дуб, сосну чи тополю. Коли ж гроза заставала його в полі, забиравсь у яму, ставав на коліна і пригинав голову. Остерігаючись блискавиць, купив парасолю з великою загнutoю пластмасовою ручкою, хоча це, зрештою, його не врятувало.

Іллю вбила блискавка, коли він їхав у своїх справах десь за Чубарівкою. Грозивий розряд потрапив у його автомобіль. Відтоді в грозу на цій трасі з'являється людина громів. Кажуть, що це Ілля виїжджає на своєму автомобілі і ловить тих, хто зійшов зі своєї дороги. Зрадивши своєму голосу, він загинув. Тепер з'являється, коли з людиною щось починає відбуватися. Якщо хтось перестає виконувати своє призначення і вже не має права займати місце у цьому світі. Тож коли гримить грім, подорожні хрестяться і кажуть, що це виїхав Ілля.

Якийсь час вони їхали мовчки у гуркотінні грому і спалаху блискавиць. За вікнами шуміла гроза. Біля повороту на Тулин автомобіль зупинився.

– Дивись за трасою, – сказав водій. – Може, щось зупиниш.

Олесь простягнув три гривні і вийшов під дощ. За лісосмугою визирав похмурий Туровецький ліс. Поодинокі машини, що пролітали в клубках бризок, навіть не пригальмовували. Він занепокоєно дивився на порожню дорогу. У туплі позатікала вода, ноги промокли, а він стояв біля шосе і набрякав дощем.

Але голосно вдарив грім, наче розірвалося небо, і в яскравому спалаху блискавки у хмарі дощу на трасі з'явився автомобіль. Олесь безнадійно махнув рукою – і автомобіль зупинився.

– До Волиці! – гукнув у салон.

Водій промовчав, і Приходько сприйняв це за знак згоди. Усівся на задньому сидінні, промоклий до нитки. Автомобіль рушив з місця. Обличчя водія він не бачив. Тільки мовчазну потилицю. Вони їхали крізь густу стіну зливи. Світло фар впиралося в дощ, наче

у водоспад. Траса була порожньою. Тільки дощ, темінь, високі дерева, що обступили трасу, і мовчазний водій затопили безпросвітній простір.

– Дорога порожня, – сказав водію, аби підтримати розмову, але той мовчав. – Може б, увімкнули якусь музику, а то аж коти на душі шкребуть.

Водій промовчав, але музику не ввімкнув. Тільки шум мотора, шурхіт двірників об мокре скло і мовчання водія наповнювало його душу.

– Гей, чуєте? – гукнув до водія. – То, може б, ви увімкнули якусь музику, чи що?

Водій понуро мовчав, і Олеся почав охоплювати відчай. Йому стало страшно від гнітючої тиші й мовчанки водія. Йому здавалося, що автомобіль везе його в інший світ. За Чубарівкою дорогу освітила сліпуча блискавка, від якої засвітилися дерева, а цівки води стали схожі на блискучий дощик новорічної ялинки. Він подивився на водія і з жахом побачив, як він зайнявся синюватим світлом і мерехтів, наче неонові лампа. В автомобілі наелектризувалось повітря, і коли по всьому тілі закололи голочки, він зрозумів, хто перед ним, і з відчаю закричав:

– Я знаю, хто ви! Чуєте?! Зупиніть!!!

Автомобіль загальмував і, засліплений спалахом блискавки, він кинувся між дерев у густу стіну дощу, сковзаючись у калюжах і мокрій траві. В коротку мить свого бігу відчув, як навколо ущільнилося повітря, він повернувся, заляк і в його очах, повних невимовного жаху, спалахнула вогняна куля, що вилетіла з повитого синім полум'ям і водяною хмарою автомобіля. Коли його звуглене тіло впало в мокру траву, над заціпенілою трасою лунко загуркотів грім і, набираючи швидкість, автомобіль зник у хмарі дощових бризок.